

Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika, na temelju članka V. stavak 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i članka 39. stavak 1. Poslovnika o radu Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika, na sjednici održanoj od 27. svibnja do 2. lipnja 2008. godine, donijelo je

ODLUKU

I.

Povijesno područje – Nekropola sa stećcima Poljice, lokalitet Veliko Jezero, općina Konjic, proglašava se nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nacionalni spomenik).

Nacionalni spomenik čini povijesno područje – nekropola sa 49 stećaka, (33 ploče, 10 sanduka i 6 sljemnjaka).

Nacionalni spomenik se nalazi na prostoru označenom kao k.č. 2079, zk. uložak broj 210, k.o. Odžaci, općina Konjic, Federacija Bosne i Hercegovine.

Na nacionalni spomenik se primjenjuju mjere zaštite utvrđene Zakonom o provedbi odluka Povjerenstva za zaštitu nacionalnih spomenika uspostavljenog prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini («Službene novine Federacije BiH» br. 2/02, 27/02, 6/04 i 51/07).

II.

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije) dužna je osigurati pravne, znanstvene, tehničke, administrativne i financijske mjere za zaštitu, konzervaciju i prezentaciju nacionalnog spomenika.

Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo) utvrdit će tehničke uvjete i osigurati financijska sredstva za izradu i postavljanje informacione ploče sa osnovnim podacima o spomeniku i odluci o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom.

III.

U svrhu trajne zaštite na prostoru definiranom u točki I. stavak 3. ove odluke utvrđuju se sljedeće mjere:

- dopušteni su isključivo istraživački i konzervatorsko-restauratorski radovi, uključujući i one koji imaju za cilj prezentaciju spomenika, uz odobrenje federalnog ministarstva nadležnog za prostorno uređenje i stručni nadzor nadležne službe zaštite naslijeđa na razini Federacije Bosne i Hercegovine;
- nije dopušteno odlaganje otpada.

Vlada Federacije BiH je dužna posebno osigurati provedbu sljedećih mjera:

- izradu snimka postojećeg stanja;
- izradu geodetskog snimka postojećeg stanja;
- izradu Projekta sanacije, restauracije i konzervacije nekropole.

Projekat sanacije, restauracije i konzervacije treba sadržavati:

- arheološko istraživanje;
- čišćenje stećaka od lišajeva i mahovine i saniranje oštećenja;
- uređenje nekropole sa uklanjanjem samonikle vegetacije;
- izradu i provedbu programa prezentacije nacionalnog spomenika.

IV.

Stavljaju se izvan snage svi provedbeni i razvojni prostorno-planski spisi koji su u oprečni odredbama ove odluke.

V.

Svatko, a posebice nadležna tijela Federacije Bosne i Hercegovine, kantona, gradske i općinske službe suzdržat će se od poduzimanja bilo kakvih postupaka koji mogu oštetiti nacionalni spomenik ili dovesti u pitanje njegovu zaštitu.

VI.

Ova odluka dostavit će se Vladi Federacije, federalnom ministarstvu nadležnom za prostorno uređenje, nadležnoj službi zaštite naslijeđa na razini Federacije Bosne i Hercegovine i općinskom tijelu uprave nadležnom za poslove urbanizma i katastra, u svrhu provedbe mjera utvrđenih u toč. II. – V. ove odluke i nadležnom općinskom sudu u svrhu upisa u zemljišne knjige.

VII.

Sastavni dio ove odluke je obrazloženje sa pratećom dokumentacijom, koje je dostupno na uvid zainteresiranim osobama u prostorijama i na web-stranici Povjerenstva (<http://www.aneks8komisija.com.ba>).

VIII.

Prema članku V. stavak 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, odluke Povjerenstva su konačne.

IX.

Danom donošenja ove odluke, sa Privremene liste nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine (»Službeni glasnik BiH« broj 33/02, »Službeni glasnik Republike Srpske« broj 79/02, »Službene novine Federacije BiH« broj 59/02 i »Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH« broj 4/03) briše se nacionalni spomenik upisan pod rednim brojem 304.

X.

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u »Službenom glasniku BiH«.

Ovu odluku Povjerenstvo je donijelo u sljedećem sastavu: Zeynep Ahunbay, Amra Hadžimuhamedović, Dubravko Lovrenović, Ljiljana Ševo i Tina Wik.

Predsjedateljica Povjerenstva

Amra Hadžimuhamedović

Broj: 02-02-64/08-3
28. svibanj 2008. godine
Sarajevo

O b r a z l o ŝ e n j e

I – UVOD

Na temelju članka 2. stavak 1. Zakona o provedbi odluka Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika, uspostavljenog prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, „nacionalni spomenik” je dobro koje je Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika proglasilo nacionalnim spomenikom u skladno čl. V. i VI. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, kao i dobra upisana na Privremenu listu nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine (»Službeni glasnik BiH«, broj 33/02), sve dok Povjerenstvo ne donese konačnu odluku o njihovom statusu, a za što ne postoji vremensko ograničenje i bez obzira da li je za dotično dobro podnesen zahtjev.

Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika donijelo je odluku o stavljanju **Nekropole sa stećcima Poljice, lokalitet Veliko Jezero, općina Konjic**, pod rednim brojem 304. na Privremenu listu nacionalnih spomenika BiH.

Sukladno odredbama Zakona, a na temelju članka V. stavak 4. Aneksa 8. i članka 35. Poslovnika o radu Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika, Povjerenstvo je pristupilo provedbi postupka za donošenje konačne odluke za proglašenje dobra nacionalnim spomenikom.

II – PRETHODNI POSTUPAK

U postupku koji prethodi donošenju konačne odluke o proglašenju izvršen je uvid u:

- dokumentaciju o lokaciji imovine i sadašnjem vlasniku i korisniku dobra (kopiju katastarskog plana i zemljišnoknjižni izvadak);
- podatke o sadašnjem stanju i namjeni dobra, uključujući i opis i fotografije, podatke o oštećenjima u tijekom rata, podatke o intervencijama na restauraciji ili drugoj vrsti radova na dobru, itd.;
- povijesnu, arhitektonsku ili drugu dokumentarnu građu o dobru.

Na temelju uvida u prikupljenu dokumentaciju i stanje dobra utvrđeno je sljedeće:

1. Podaci o dobru

Lokacija

Lokalitet Poljice nalazi se kod Velikog jezera na planini Visočici, na nadmorskoj visini od 1691 m, zemljopisnoj dužini 43°34.804', zemljopisnoj širini 18°12.685'.

Nacionalni spomenik nalazi se na lokaciji koja obuhvata k.č. dio 2079 , upisan u zk. ul. 210, k.o. Odžaci, općina Konjic, Federacija BiH, Bosna i Hercegovina.

Povijesni podaci

Područje oko gornje Neretve nalazi se na granici dviju regija. Još od prapovijesti dolinom rijeke Neretve i njenih rubova vodile su komunikacije koje su povezivale srednju Bosnu sa Jadranskim primorjem. Uz korekcije i prilagođavanja

trase, ovuda su prolazile važne komunikacije u antičko, srednjovjekovno i osmansko doba, sve do probijanja puta kroz kanjon Neretve od Jablanice na jug osamdesetih godina 19. vijeka. Srednjobosansko rudogorje, plodna zemlja u dolini Neretve i bogate planinske ispaše doprinijeli su da se na velikom koljenu Neretve, između planinskih masiva Bitovnje, Bjelašnice i Visočice na sjeveru, te Prenja i Čvrsnice na jugu, formiraju brojna naselja u svim periodima, shodno uslovima i zahtjevima vremena u kom su nastajala.*

U široj okolini Konjica, u ranije doba srednjeg vijeka, postojali su župa Neretva, dio župe Zagorja (kraj oko Bjelimića) i dio Komske župe (kraj oko Glavatičeva). Najstariji pomen župe Neretve zabilježen je u Ljetopisu popa Dukljanina, pisanom polovinom 12. vijeka. Ona se prostirala između župa Rame i Koma. Prema Ljetopisu, osim ostalih župa, pripadala je oblasti Podgorja. Pretpostavlja se da je već polovinom 11. vijeka ova župa bila priključena bosanskoj državi. Od tada do dolaska bana Tvrtka na vlast 1353. godine imala je poseban status u bosanskoj državi (Anđelić, 1982, 108-110). Oko polovine 14. vijeka u župi Neretvi može da se prati intenzivnija ekonomska i politička aktivnost bosanskih vladara. Početkom 15. vijeka došlo je do razgraničenja kasnije „Kraljeve zemlje” i feudalne oblasti Kosača. Od 1404. godine do 1463. godine bosanski dio župe Neretve pripada „Kraljevoj zemlji”, a humska Neretva i Kom pripadaju feudalnoj oblasti Kosača-kasnijoj Hercegovini. Granica ovih dviju oblasti je bila rijeka Neretva, od granica župe Kom do granica župe Rame. Područje koje se nalazilo na lijevoj obali Neretve pripadalo je Kosačama, a ono na desnoj obali rijeke „Kraljevoj zemlji”. Pomoćna osmanska vojska pod vođstvom Mahmut-paše Anđelovića u ljeto 1463. godine osvojila je obje Neretve i Kom. U protivakciji hercega Stjepana, od jula do septembra iste godine, oslobođena je tzv. humska Neretva, osim grada Borovca, i zapadni dio bosanske Neretve. Ovi krajevi su definitivno osvojeni sredinom 1465. godine prodorom bosanskog sandžak-bega Isa-bega Ishakovića u hercegovu zemlju (Anđelić, 1982, 110, 115-156).*

2. Opis dobra

Na planini Visočici, kod Velikog jezera, sjeveroistočno ispod brda Ljeljen, nalazi se nekropola s 49 stećaka (33 ploče, 10 sanduka i 6 sljemenjaka).

Spomenici su vrlo dobro klesani, ali su oštećeni i prevrnuti (Bešlagić, str. 333, 1971.). Orijentirani su u pravcu istok-zapad, izuzev 3 primjerka, koji leže po pravcu sjever-jug.

Ukrašeno je 11 primjeraka, i to 7 ploča, 1 sanduk i 3 sljemenjaka. Ukrasi: bordura od povijene lozice s trolistovima i od kosih crta, friz od povijene vinove lozice s trolistovima, tordirana vrpca, bordura od cik-cak linija, jednostavne arkade, polumjesec i originalne predstave muškarca koji drži dijete i muškarca sa štapom, uz konja i pticu.

Opis stećaka:

Na terenu je bilo moguće evidentirati 37 stećaka.¹, od čega 6 sljemenjaka, 21 ploča,

* Tekst preuzet iz Odluke o proglašenju nacionalnim spomenikom: Arheološki spomenici u sklopu Parka na Vardi ispod Društvenog doma u Konjicu

* Tekst preuzet iz Odluke o proglašenju nacionalnim spomenikom: Arheološki spomenici u sklopu Parka na Vardi ispod Društvenog doma u Konjicu

¹ Napomena: zbog snijega koji je prekrivao dio nekropole, bilo je moguće pored evidentiranih 37 stećaka,

1 sanduk s postoljem i 2 visoka sanduka. Ukrašeno je 8 evidentiranih ploča i 3 sljemenjaka.

1. Ploča bez ukrasa, oštećena na gornjoj plohi, dim. 177 x 127 h = 8 cm
2. Dekorirana ploča, dekoracija na gornjoj plohi, od kosih crta, koja prati rubove ploče, oštećena gornja ploha, dim. 175 x 145 h = 16 cm
3. Ploča bez ukrasa, dim. 116 x 68 cm
4. Prevrnuti sljemenjak sa postoljem, dim. 116 x 42 h = 70 cm
5. Dekorirana ploča, dekoracija na gornjoj plohi od kosih crta, koja prati rubove ploče, napukla gornja ploha, dim. 146 x 110 h = 9 cm
6. Dekorirana ploča, dekoracija na gornjoj plohi od kosih crta, koja prati rubove ploče, napukla gornja ploha, dim. 166 x 94 h = 20 cm
7. Dekorirana ploča, prelomljena na više dijelova, jako oštećena, s ugraviranim figuralnim prikazom, 162 x 95 cm
8. Ploča bez ukrasa, dim. 126 x 95 h = 25 cm
9. Ploča bez ukrasa, dim. 164 x 87 h = 5 cm
10. Ploča bez ukrasa, dim. 170 x 84 h = 12 cm
11. Ploča bez ukrasa, dim. 170 x 100 h = 13 cm
12. Ploča bez ukrasa, dim. 159 x 66 h = 9 cm
13. Ploča bez ukrasa, dim. 160 x 83 h = 30 cm
14. Ploča bez ukrasa, dim. 168 x 87 h = 30 cm
15. Ploča bez ukrasa, dim. 188 x 77 h = 7 cm
16. Ploča bez ukrasa, dim. 142 x 77 h = 18 cm
17. Prevrnuti dekorirani sljemenjak s postoljem, dekoraciju čine polukružne arkade, na čitavoj površini u većoj ili manjoj mjeri nalaze se lišajevi i mahovina, dim. 134 x 54 h = 87 cm
18. Ploča bez ukrasa, dim. 178 x 82 h = 10 cm
19. Ploča bez ukrasa, dim. 164 x 82 cm
20. Ploča bez ukrasa, potonula, dim. 88 x 84 cm
21. Sanduk na postolju, prevrnut, tone, dim. 117 x 70 h = 52 cm
22. Ploča bez ukrasa, dim. 168 x 95 h = 25 cm
23. Prevrnuti dekorirani sljemenjak sa postoljem, dekoracija: bordure od povijene lozice i kosih crta, potonuo u pravcu sjevera, dim. 128 x 80 cm
24. Ploča bez ukrasa, dim. 125 x 54 h = 93 cm
25. Ploča bez ukrasa, potonula, dim. 155 x 73 cm
26. Visoki sanduk neukrašen, nagnut i potonuo prema jugu,
27. Prevrnuti sljemenjak
28. Dekorirana ploča, loše vidljiva dekoracija od kosih crta, jako oštećena gornja ploha, dim. 174 x 107 h = 10 cm
29. Ploča bez ukrasa, dim. 150 x 55 cm
30. Ploča bez ukrasa, dim. 170 x 80 cm
31. Ploča bez ukrasa, dim. 180 x 104 cm
32. Prevrnuti sljemenjak sa postoljem, dim. 173 x 85 h = 146 cm
33. Visoki sanduk, neukrašen, na postolju, 170 x 80 cm
34. Dekorirana ploča, dekoracija na gornjoj plohi od kosih crta, koja prati rubove ploče, napukla gornja ploha, dim. 175 x 110 h = 20 cm
35. Sljemenjak sa dekoracijom: na jednoj bočnoj strani - muška figura sa štapom u ruci i uz njega predstave, konja i ptice, a na drugoj bočnoj strani ljiljan, na

prijelazu trokutastog krova u donji dio sljemenjaka nalazi se bordura od tordirane vrpce, dim. 172 x 83 h = 76 cm. Prikaz ljudske figure s konjima ili drugim životinjama je rijedak primjer. Š. Bešlagić ih navodi 6: u Priluci pored Livna, na Visočici, u Ljubinju, u Nekuku blizu Stoca (Bešlagić, str. 354.1982.).

36. Ploča bez ukrasa, dim. 113 x 81 h = 20 cm

37. Dekorirana ploča, na gornjoj plohi dekoracija od kosih crta, a uz sam rub gornje plohe dekoracija povijene lozice, dim. 197 x 102 h = 20 cm

3. Dosadašnja zakonska zaštita

Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika donijelo je odluku o stavljanju Nekropole sa stećcima, Poljice, lokalitet Veliko Jezero, općina Konjic, pod rednim brojem 304. na privremenu listu nacionalnih spomenika.

Dobro nije bilo zaštićeno od strane Zavoda za zaštitu spomenika i prirodnih znamenitosti i rijetkosti u BiH iz Sarajeva.

4. Istraživački i konzervatorsko-restauratorski radovi

Direkcija Zemaljskog muzeja u Sarajevu, 50-tih godina prošlog stoljeća, započela je sistematičnija istraživanja nekropola sa stećcima u Bosni i Hercegovini.

Š. Bešlagić navodi da se na planini Visočici, kod Velikog jezera, sjeveroistočno ispod brda Ljeljen, nalazi se nekropola s 49 stećaka (33 ploče, 10 sanduka i 6 sljemenjaka - Bešlagić, str. 333, 1971.).

Nekropola sa stećcima Poljice, lokalitet Veliko Jezero, općina Konjic, bila je evidentirana, ali nije bila zaštićena od strane Zavoda za zaštitu spomenika u sastavu Federalnog ministarstva kulture i sporta.

5. Sadašnje stanje dobra

Uvidom na lokalitetu, dana. 16. 5. 2008. godine ustanovljeno je sljedeće:

- nije bilo moguće evidentirati sve stećke, jer je nekropola manjim dijelom bila pod snijegom,
- od 49 stećaka koliko ih navodi Bešlagić, evidentirano ukupno 40 stećaka,
- na nekoliko stećaka evidentirana su (recentno) upisana imena i brojke,
- na stećcima se nalaze biljni organizmi (lišajevi i mahovina) u većoj ili manjoj mjeri,
- uglavnom gornje plohe ploča su u većoj ili manjoj mjeri oštećene (pukle, napukle, plitko popucale),
- od 6 evidentiranih sljemenjaka samo jedan nije prevrnut,
- nekoliko stećaka je potonulo (uglavnom ploča).

II – ZAKLJUČAK

Primjenjujući Kriterije za proglašenje dobara nacionalnim spomenicima (»Službeni glasnik BiH« br. 33/02 i 15/03), Povjerenstvo donosi odluku kao u dispozitivu. Odluka je utemeljena na sljedećim kriterijima:

- A) Vremensko određenje**
 - B) Povijesna vrijednost**
 - C) Estetska vrijednost**
- i. kvalitet izrade

- i. proporcije
- v. vrijednost detalja

D) Čitljivost (dokumentarna, znanstvena, obrazovna vrijednost)

- i. Svjedočanstvo o povijesnim mijenama
- iv. Svjedočanstvo o određenom tipu, stilu ili maniri

E) Simbolička vrijednost

- i. Ontološka vrijednost
- ii. Sakralna vrijednost
- iv. Vežanost za rituale ili obrede,
- v. Značaj za identitet grupe ljudi.

H) Jedinstvenost i reprezentativnost

- i. Jedinstven i rijedak primjerak određenog tipa

Sastavni dio ove odluke su:

- kopija katastarskog plana,
- fotodokumentacija,
- grafički prilozi.

Korištena literatura

U toku vođenja postupka proglašenja dobra nacionalnim spomenikom BiH, korištena je sljedeća literatura:

1971. Bešlagić, Šefik, Stećci, Kataloško-topografski pregled, Sarajevo, 1971.

1975. Anđelić, Pavao, Historijski spomenici Konjica i okoline, I, Konjic, 1975.

1982. Bešlagić, Šefik, Stećci-kultura i umjetnost, Sarajevo, 1982.

Nositelj istraživanja i izrade Prijedloga odluke:

Silvana Čobanov, diplomirani arheolog i profesor francuskog jezika i književnosti, saradnik za arheologiju u Povjerenstvu za očuvanje nacionalnih spomenika